

KÜRESELLEŞME

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ

GLOBALISM

Kemal Gürcan ERTEKİN*

ÖZET

Küreselleşme çağımızın en önemli olgularındandır. Bireyler olarak, bir çoğumuz, küreselleşmenin son 30 yıldır hayatımıza olan etkilerini farkında olmadan yaşamaktayız. Gerek birey, gerek toplum olarak küreselleşmenin neresinde olduğunun farkında olmak, onu, kendi amacına uygun bir şekilde kullanabilmeyi sağlar. Bunun için küreselleşmenin ne olduğu ve ne olmadığı ayrımını yapmak, önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, toplum, kültür, yeni dünya, sistem

РЕЗЮМЕ

Глобализация одно из важных явлений нашего века. Как индивидуумы, многие из нас последние 30 лет жизни не замечая этого живут под влиянием глобализации. И как индивид, и как общество надо видеть где разница глобализации потому что это позволит использовать ее в своих целях. Для этого очень важно знать что такое глобализация и знать разницу.

Ключевые Слова: Глобализация, Общество, Культура, Новый мир, система

ABSTRACT

Globalisation is one of the important facts in our times. As individuals, most of us are living without being aware of the effects of globalisation to our lives for last 30 years. Being aware of the position of yourself as an individual or a society in the term of globalisation makes you to use it for your good. To achieve this, defining the term of globalisation with “what it is” and “what it is not” becomes important.

Key Words: Globalism, the community, culture, Modern World, system

“Küreselleşme fikrinin taşıdığı en derin anlam, dünya meselelerinin belirsiz, ele avuca sığmaz ve kendi başına buyruk doğasıdır; bir merkezin, bir kontrol masasının, bir yönetim kurulunun, bir idari büronun yokluğudur. Küreselleşme, Jowitt’in ‘yeni dünya düzensizliği’ nin başka bir adıdır.”(Bouman 2006, 69)

* Araştırmacı; TÜRKİYE

Küreselleşme kavramını anlatırken, kavramın tanımının birden fazla bakış açısıyla alakalı olduğu ortaya çıksa da, genel manada, küreselleşme, dünya üzerinde kültürel sınırları ortadan kaldıran, karşılıklı etkileşimin milletler arası düzeyde en yüksek seviyeye çıkaran ve bunun için teknolojiyi en son haliyle ve en yüksek seviyede kullanan bir çokkültürlülük sürecidir. Küreselleşmenin ideolojisi çokkültürlülüğe dayanmaktadır.(Erkal, 2005, 6) Küreselleşen toplumlar, kendi kültürlerini diğer küreselleşen toplumlara açtıkları gibi, diğer küreselleşen toplumların kültürlerini de kendi kültürleriyle etkileme şansına sahip olabilmektedirler. Küreselleşme dendiğinde elbette ki, baskın olan toplum veya devletin, yahut günümüzde teknoloji ve küreselleşmenin etkisiyle yaygınlaşmış ve hükümetler kadar güç kazanmış olan çok uluslu şirketlerin, güçsüz olan toplum veya devlet üzerinde nüfuz kurabilmesi, çok uluslu bu şirketlerin bir ideolojisi haline geldiği da akla gelen önemli bir noktadır. Küreselleşmenin evrimleştiği noktada söyleyebiliriz ki artık egemenlik adı verilen kavram sadece devletlerin sahip olacağı bir kavram olmaktan çıkmıştır. Çok uluslu şirketlerin de sahip olabileceği bir egemenlikten söz edebilmekteyiz. Küreselleşmenin önünü açtığı bu karşılıklı etkileşimler ve teknolojinin de etkisiyle, uluslar arası sermaye bir egemenlik aracı olabilmektedir. Ekonomik olarak uluslararası sermayenin egemenliği bir yandan, günlük yaşam açısından dünyayı "birörmekleştirirken" öte yandan, ekonomik verimliliğin, yani üretim verimliliğinin, dünya ekonomisindeki en belirleyici ölçüt olarak ortaya çıkmasına yol açmıştır.¹

Küreselleşmeyi kendi amaçları doğrultusunda kullanmak, elbette ki, her ülkenin yapması gereken rasyonel bir harekettir. Madalyonun iki yüzünü de görmek gerekmektedir ve bu bilgiler altında küreselleşmenin iyi olduğundan ya da kötü olduğundan söz etmek yersiz olacaktır. Güçlü olan güçsüz olanı domine edebiliyorsa, güçsüz olanın da bir gün güçlü olup domine etmesi hatta güçsüz olanı değerlendirirken; neye ve hangi ülkeye göre güçsüz olduğu da önem kazanmakta, bir ülkeye karşı güçsüz konumda olan bir ülkenin diğer bir ülkeye göre güçlü olması ve bu ülke üzerinde baskın olması gayet mümkündür. Küreselleşmenin iyiliğinden ve kötülüğünden söz etmek yerine, günümüz şartlarında ülkenin küreselleşmenin neresinde olduğu, hangi şartlar altında bu sürece katıldığı ve sürecin neresinde bulunduğu önemlidir. Zaten "iyilik ve kötülük" kavramları göreceli olduğundan, tek başına küreselleşmenin ancak yararlı yahut zararlı olduğundan söz edilebilir. İyi olması veya kötü olması ülkeye ve mevcut şartlara göre yorumlanacak öznel bir konudur.

Milli kimlikten küresel kimliğe bürünmek, kültürel sınırların ortadan kalkması, egemenlik kavramının sorgulanması... Bunların hepsi küreselleşmenin tanımında, yaşam seyirinde ve sonucunda olacak şeylerdir. Önemli olan küreselleşmeye ne anlam yüklediğidir, keza küreselleşmenin karşısında durmak artık imkansızdır.

Küreselleşme'nin tanımını ideolojik bir bakış açısıyla yaparsak, ülkelerin sahip oldukları maddi ve manevi değerleri diğer devletlere yaymasından ziyade, bu değerleri nakletmesi, bu değerleri sadece coğrafi olarak yakınında olan ülkelere veya ortak tarihi bir geçmişe sahip olduğu devletlere değil, dünya ölçeğinde tanıtmasıdır. Kapitalizmi de yalnızca ekonomik bir düşünce olarak almayıp ideolojik boyutunu da burda işin içine katarsak, küreselleşmeyi, kapitalizmin doğal bir sonucu olarak değerlendirebiliriz. Bu noktada, sürekli üzerine farklı anlamlar yüklediğinden gerçek anlamını yitirmiş olan "Emperyalizm" olgusunu küreselleşme ile birlikte düşünenler olacaktır. Keza,

¹ Kongar, Emre, **Küreselleşme, Mikro Milliyetçilik, Çokkültürlülük, Anayasal Vatandaşlık**, Emre Kongar Resmi İnternet sitesi, http://www.kongar.org/makaleler/mak_kum.php, 19.06.2010

küreselleşmeyi günümüzün emperyalizmi olarak tanımlayan görüşler de mevcuttur. Emperyalizmin kültürel boyutu belki küreselleşme ile hız kazanmış hatta kolaylaşmıştır diyebiliriz, ancak küreselleşme ve emperyalizm aynı amaca hizmet eden ya da aynı süreçte seyreden olgular değildir.

Küreselleşmeyi bir süreç olarak ele almamız gerekmektedir, kaldı ki küreselleşme kavramı hayatımıza son 20-30 yılda son manasıyla girmiş, kendinden söz ettirir hale gelmiştir. Oysa küreselleşme, yeni bir olgu olarak ele alınmamalıdır, terimin bir kavram olarak kullanılmaya başlaması 1980 yılından itibaren. Tarihsel sürecine baktığımızda köken olarak küreselleşme, ilk olarak 16. yy Avrupa'sında, Rönesans ve Reform hareketlerinin getirdiği, eskiye göre daha özgürlükçü bir düşünce sisteminin yaygınlaşmaya başladığı, geleneksel yaklaşımlardan modern yaklaşımlara geçildiği sıralarda ortaya çıkmış bir kavramdır. Protestanlığın ortaya çıkışı da, dinin yeni bir algılayış biçimiyle ele alınmasına neden olmuştur. Bu sıralarda yaygınlaşan matbaa ile bir çok kitap basılmış ve bu sayede halk artık okumaya ve tartışmaya başlamıştır.(Köseoğlu, 2002,18) İlerleyen yıllarda Fransız İhtilali'nin getirdiği milli devlet anlayışı ve ulus-toplum düşüncesi, Sanayi Devrimi'nin getirdiği teknolojik gelişmeler, coğrafi keşifler ve nihayet günümüze geldiğimizde Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla küreselleşme günümüzün değişmez dinamiği haline gelmiştir.

Kazgan'a göre küreselleşmenin başlangıcı, Rönesans'taki coğrafi keşiflerle, önce yerkürenin her yanının tanınmasına kadar uzanmaktadır. Olayın ilk basamağı bu aşamadır. İkinci basamağı Birinci Sanayi Devrimi'nden, üçüncü basamağı İkinci Sanayi Devrimi'nden geçmektedir. Sermayenin küreselleşmesi anlamında küreselleşme, Birinci Sanayi Devrim'inin ürünüdür; yeni keşifler ve icatlarla ulaştırma-haberleşmeye yeni boyutlar katan İkinci Sanayi Devrimi dönemindeyse sermayenin küreselleşmesi olgusu son bulmaktadır.(Kazgan, 2000, 28) Bu görüşe karşıt olarak da Giddens küreselleşmeyi, 17. yy'daki Batı modernleşmesinin bir sonucu olarak görmekte ve küreselleşmeyi "uzak yerleşimleri birbirlerine yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması" olarak tanımlamaktadır.(Giddens, 1998, 66)

19. yy öncesine baktığımızda insanoğlu, yaşadığı çevrenin fiziki güçleri ile sınırlıydı. (Köseoğlu, 2002, 27) En büyük engelin coğrafi engeller olduğu düşünülürken, Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkışı, buharlı gemilerin yapılması, ilerleyen zamanlarda kol gücü yerine üretimde makineleşmeye gidilmesi ve tek tek yapılan üretimin yerini seri üretime bırakması üretimde maliyetleri düşürerek insanoğlunu hem zenginleştirmeye, hem yeni yerler ve imkanlar keşfetmesine imkan sağlarken hem de git gide bedenini çalıştırmak yerine aklını çalıştırması gerektiğini göstermeye başlamıştı.

Günümüze geldiğimizde insanoğlunun hareket kabiliyetinin ne kadar arttığını fark etmekteyiz. Ancak bu hareket kabiliyetinin yanısıra fiziksel olmayan hareket kabiliyeti, insanoğlunun hareket etmesini gerekli kılmayan ve bir çok açıdan işleri daha da kolaylaştıran ayrı bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojinin gelişimiyle birlikte, uluslar arası sermayenin yer değiştirme hızı da artmıştır. Enformasyon naklinin hızı, dünya genelinde kurulan internet sistemi ve bunun gibi bir çok teknolojik gelişme bugün küreselleşmenin boyutlarını anlatabilen örneklerdir.(Bouman, 2006, 22) Hız kavramı bu noktada önem kazanmaktadır. Günümüzde herşey, herkes bir hareket halinde ve bir çok iş belli bir hızda yapılmak zorundadır. "İnsan, hayatı, güneş ve ay gibi sabit hareketlileri ölçü olarak ve biyolojik varlığımızın sınırları içinde kavrar. Gönderme yaptığımız bu kaynakların sabit kalmasına rağmen, hareketlerimizin son derece artması, hız kazanması, aynı zaman dilimi içinde çok daha yoğun yaşamamızı gerektirmektedir." (Köseoğlu, 2002,

111) Belirli bir süre içerisinde, daha doğrusu aynı süre içerisinde, artık, insanlar daha çok rol benimsemekte, daha çok yükümlülük altına girmekte ve bu rollere de değişik tavırlar almak zorunda kalmaktadırlar. Toplumlar da aynı şekilde, eskisine oranla daha çok ve daha hızlı hareket etmektedirler. İnsanlardaki bağlanma duygusu da, artık, toplumsal yapılardan kopup; şirket, meslek gibi bağlılıklara dönüşmektedir. (Köseoğlu, 2002, 112) Bir Amerikalı'nın yahut bir Avrupalı'nın toplantıda veya bir ikili tanışma esnasında önce adını, peşinden mesleğini söyleyerek kendini tanımlaması buna verilebilecek en güzel örnektir.

Bütün bunlar, küreselleşme kavramının bugünkü haline gelişinde önemli noktalar olarak görülmelidir. Küreselleşmenin tanımını yaparken tarihi gelişimini göz önünde bulundurmak, küreselleşmeyi bir çok açıdan anlamayı sağlamaktadır.

Geleneksel düşüncenin 16. yy Avrupa'sında terk edilmesi ve aklın, kör inanın yerine geçmesi ile modern olma kavramı ortaya çıkmaya başlamıştır. Modern olma denildiğinde akla gelen ilk düşünce "yeni" ekonomik, estetik değişimlerin bir sonucu olarak, geleneksel olandan ayrılma olarak tanımlayabileceğimiz modernite; yalnızca bir olgu olarak düşünülmemesi gereken, modernizm ve modernleşmeyi de içinde barındıran bir süreçtir ve bu süreç içinde sosyolojik, ekonomik ve teknolojik unsurları da barındırmaktadır. Küreselleşme de modernleşmenin içinde olan bir olgudur. Geleneksel olanı bırakmak, burada her bireyin ya da toplumun yalnızca kendi devleti içerisindeki insanlarla etkileşim içinde olması, her devletin de sadece kendi çevresinde olan ya da tarihi veya coğrafi ortaklıkları olan devletlerle olan etkileşimlerini bırakmasıdır. Sosyal, kültürel, endüstriyel, ekonomik değişimlerin sonucunda ortaya çıkan modernite, modern olmakla beraber küreselleşmeyi de beraberinde getiren ve onu kapsayan bir kavram gibi de karşımıza çıkabilir.

Robertson'a göre modernite küreselleşmenin doğal bir sonucudur. Öte yandan, küreselleşmenin modernitenin sonucu olduğu gibi bir yaklaşıma ulaşabilmek de mümkündür. Sonuç olarak baktığımızda, modernite; modern olma, akılcı bakış açısıyla, modernizm ve küreselleşme ile sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal, bütünsel bir süreç ifade etmektedir.

Kaynakça

BAUMAN, Zygmunt, **Küreselleşme Toplumsal Sonuçları**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2. Baskı, 2006

ERKAL, Mustafa E., **Küreselleşme Etniklik Çokkültürlülük**, İstanbul, Derin Yayınları, 2005

GIDDENS, Anthony, **Modernliğin Sonuçları**, çev. Ersin Kuşdil, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998

KAZGAN, Gülten, **Küreselleşme ve Ulus-Devlet**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2000

KÖSOĞLU, Nevzat, **Küreselleşme ve Milli Hayat**, İstanbul, Ötüken, 2002

Küreselleşme, Mikromilliyetçilik, Çokkültürlülük, Anayasal Vatandaşlık,

<http://www.kongar.org>